

Olena Yatsukh

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of the Department of Finance, Accounting and Taxation
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University*

UKRAINIAN TAX POLICY: CURRENT STATE, CHALLENGES AND PERSPECTIVES

Summary

The study examines the impact of tax policy on the formation of budget revenues at both the national and local levels. The key issues of Ukraine's tax system are identified, including the complexity of tax administration, frequent legislative changes, and their impact on entrepreneurial activity. The structure of tax revenues, their dynamics, and growth trends are analyzed. It is revealed that the largest contributions to the budget come from value-added tax, corporate income tax, and personal income tax. Particular attention is given to the taxation of the agricultural sector and the need for its optimization. The necessity of harmonizing Ukraine's tax system with EU standards is substantiated to improve the investment climate and ensure economic stability. The study proposes ways to improve tax policy, including reducing the tax burden on businesses and stimulating economic growth. The study also highlights the importance of ensuring tax transparency and reducing the shadow economy as key factors in enhancing fiscal efficiency. Additionally, the role of digitalization in tax administration is emphasized as a means to simplify procedures and minimize corruption risks.

Вступ

Податкова політика є одним із ключових елементів державного регулювання економіки, що впливає на формування бюджетних ресурсів, фінансову стабільність та розвиток підприємницької діяльності. В умовах сучасних економічних викликів, включаючи військовий стан, макроекономічну нестабільність та інтеграцію до європейського ринку, ефективність податкової системи відіграє важливу роль у підтримці стійкості державних фінансів.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю вдосконалення механізмів оподаткування, спрощення податкових процедур та створення сприятливого середовища для бізнесу. Особливу увагу слід приділити гармонізації податкового законодавства України з нормами Європейського Союзу, що сприятиме розвитку економічної конкуренції та залученню інвестицій.

Основною метою дослідження є аналіз податкової політики та її впливу на бюджетні надходження, визначення ключових проблем та шляхів їх вирішення. Завдання дослідження включають: аналіз динаміки податкових надходжень та їх структури; визначення впливу податкової політики на розвиток економіки;

дослідження особливостей оподаткування аграрного сектору; оцінка перспектив гармонізації податкової системи України з ЄС; розробка пропозицій щодо покращення податкового регулювання.

Методологічною основою дослідження є аналіз статистичних даних, нормативно-правових актів, а також наукових джерел з питань податкової політики. У роботі застосовано методи порівняльного аналізу, систематизації, узагальнення та моделювання економічних процесів.

Розділ 1. Особливості податкової політики в Україні у сучасних умовах

Економічні трансформації в країні і її економічне оздоровлення неможливі без формування дієздатної податкової системи. Важливе місце в мобілізації грошових ресурсів суспільства відіграє податкова система з властивими їй особливостями.

Сучасний економічний розвиток України і її регіонів у значній мірі визначається станом податкової політики. Податкова система, через яку здійснюється податкова політика, як складова частина бюджетної політики держави повинна бути побудована таким чином, щоб вона не перешкождала нормальному здійсненню розширеного відтворювання з урахуванням необхідних резервів для кожного типу господарства.

На сьогодні система оподаткування акумулює в собі інтереси різних соціальних груп. В умовах ринкових відносин центр економічної діяльності переміщається до основної ланки всієї економіки – підприємства. Ефективність функціонування підприємства визначається багатьма обставинами. Але кінцевим критерієм (показником) ефективності діяльності підприємства є прибуток. Таким чином, держава, впливаючи на прибуток юридичних осіб, може здійснювати регулювання основних економічних процесів, що відбуваються у країні в цілому.

В умовах фінансової кризи бюджетні надходження залежать від результатів діяльності суб'єктів господарювання. Саме тому, правильно та раціонально організована система оподаткування повинна стимулювати господарську і підприємницьку ініціативу, бути простою і зрозумілою, забезпечувати ефективність процесу стягнення податків. У будь-якій державі суб'єкти господарювання зобов'язані віддавати частину своїх доходів на загальнодержавні потреби у вигляді обов'язкових платежів, податків та зборів. Досконалість форм і методів передачі цих коштів свідчить про рівень розвитку держави, її економічних і правових інститутів. В Україні податкове регулювання прибутків юридичних осіб перебуває у стадії становлення. Складний механізм нарахування податків до бюджету, часті зміни податкового законодавства ускладнюють як теоретичне сприйняття окремих податків, так і практичне їх нарахування.

На сучасному етапі розвитку України аграрний сектор є одним із найбільших і найважливіших секторів національної економіки, оскільки для держави дана галузь формує основні засади зростання національної економіки держави та є базисом соціально-економічного розвитку країни, завдяки якому забезпечується розвиток технологічно-пов'язаних галузей економіки.

Ефективне ведення бізнесу можливе лише за умови стабільності та прогнозованості податкового законодавства, що забезпечує оптимальне податкове навантаження з урахуванням міжнародного досвіду, особливо в умовах євроінтеграційних процесів нашої країни. Тому актуалізується проблема забезпечення ефективного розвитку суб'єктів підприємницької діяльності в аграрному секторі економіки на основі державної підтримки агропідприємств у сфері оподаткування [2].

На сьогоднішній момент для підприємств існує дві системи оподаткування, які вони можуть застосувати в процесі своєї діяльності: загальна система оподаткування та спрощена система оподаткування, яка представлена в частині єдиного податку четвертої групи. Останній режим оподаткування є спеціальними, і для його застосування, підприємствами повинні бути дотримані певні вимоги, які зазначені в Податковому кодексі України [3].

Податкові надходження є основою формування доходів бюджетів усіх рівнів. Їх рівень завжди є не достатнім в умовах розвитку нашої країни, тому податкова політика максимально спланована на збільшення їх розміру.

Проте існує і інший критерій формування податкової політики на засадах принципів оптимального оподаткування й стимулювання розвитку тієї чи іншої стратегічно важливої для держави галузі, які спонукають формувати певні особливі механізми оподаткування, в тому числі і в аграрному секторі економіки, що забезпечує продовольчу безпеку й фінансову безпеку, отримуючи суттєві надходження валюти від експортної реалізації сільськогосподарської продукції.

Саме цим пояснюється багатогранність й багатофакторність податкової політики в аграрному секторі економіки в умовах територіально адміністративної реформи та визначається актуальність наукових досліджень.

Сутність податків полягає в обов'язковому перерозподілі національного доходу з метою формування державних фінансових фондів. Особливістю податків є їх примусовість, обов'язковість, що не потребує зустрічної оплатності з боку держави [1].

Слід визначити, що податки мають економічну, правову та суспільну характеристики. За економічним змістом податки є інструментом державного розподілу і перерозподілу доходів та фінансових ресурсів держави. При реалізації сутності податку як правової категорії основою є зміна форми власності, тобто перехід власності до держави та використання її для задоволення суспільних потреб. Суспільний зміст податків дає державі можливість впливу на сферу економічних відносин у суспільстві [6, с. 34].

Головним призначенням фіскальної функції є наповнення бюджету країни з метою його подальшого перерозподілу, а тому оподаткування діяльності економічних суб'єктів виступає основою для покриття державних витрат [1].

Податковим кодексом України зазначено, що сукупність загальнодержавних та місцевих податків та зборів, що справляються в установленому Кодексом порядку, становить податкову систему України [3]. На рисунку 1 представлено основні податки і збори, які сплачує підприємство перебуваючи на одній із систем оподаткування: загальній чи спрощеній системі.

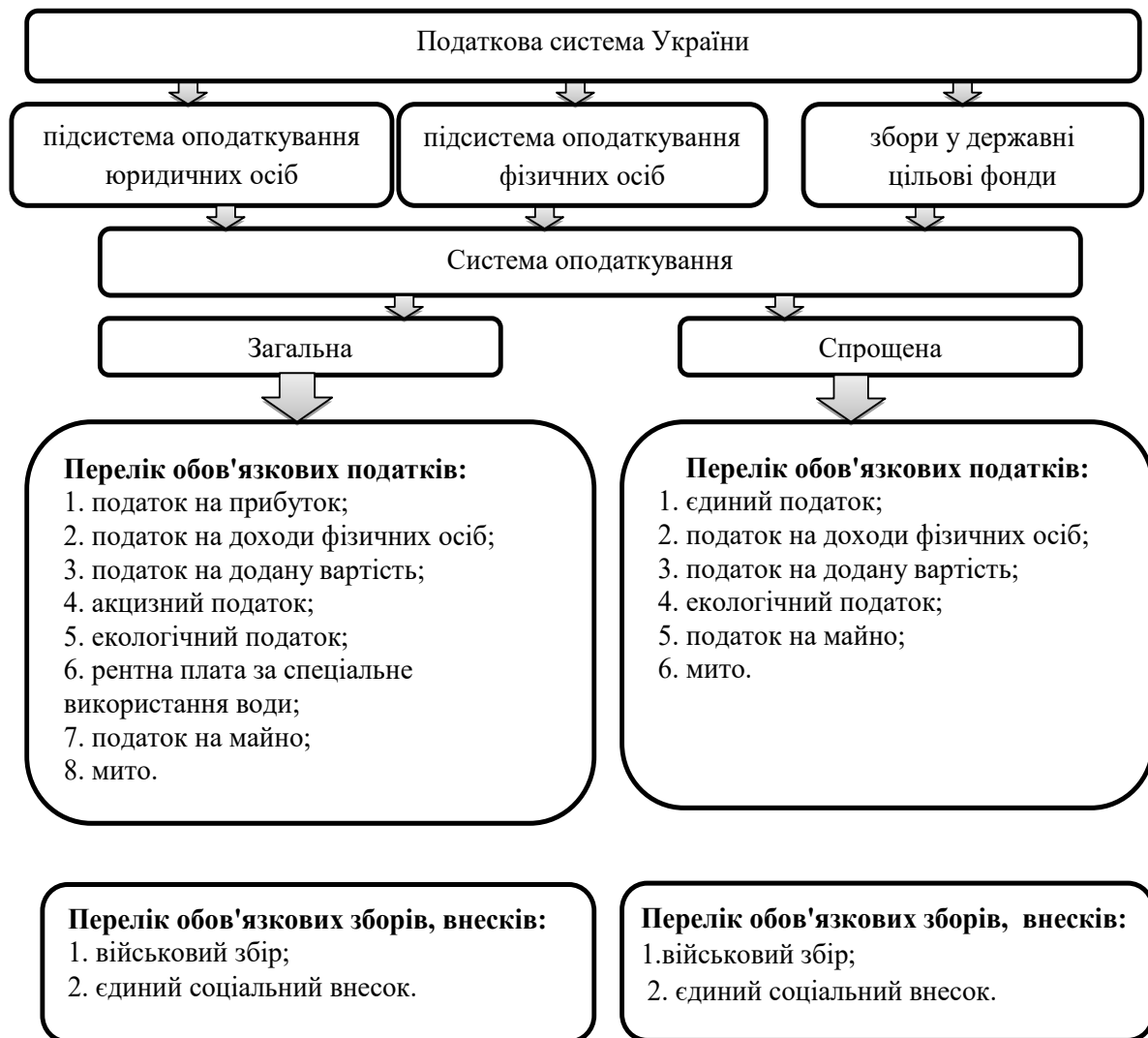


Рис. 1. Основні податки і збори, при різних системах оподаткування

Джерело: розроблено автором за джерелом [3]

З 1 січня 2011 року основним законодавчим актом у сфері оподаткування є Податковий кодекс України, затверджений 2 грудня 2010 року (№ 2755-VI), який об'єднав положення понад 25 законів, що діяли до його ухвалення. Методологічні засади нарахування податків і зборів, а також процедури заповнення відповідної податкової документації регламентуються інструктивними матеріалами, затвердженими постановами Кабінету Міністрів України, Міністерством фінансів України та Податковою службою України.

Спрощена система оподаткування передбачає сплату єдиного податку відповідно до встановлених законодавчих норм. Платники цього податку звільняються від обов'язку сплати низки загальнодержавних податків і зборів, зокрема: податку на прибуток підприємств, податку на майно (у частині земельного податку, за винятком земельних ділянок, які не використовуються для ведення сільськогосподарського виробництва) та рентної плати за

спеціальне використання водних ресурсів. Водночас такі обов'язкові платежі, як податок на додану вартість (ПДВ), податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), єдиний соціальний внесок (ЄСВ) і військовий збір, сплачуються суб'єктами господарювання, що працюють за спрощеною системою, на загальних підставах.

В умовах ринкової економіки податкові надходження відіграють ключову роль у механізмі перерозподілу доходів між юридичними та фізичними особами через систему бюджетних і цільових фондів. Вони не лише формують фінансову основу функціонування держави, а й забезпечують перерозподіл суспільних ресурсів між різними верствами населення, регіонами та секторами економіки. Податкові надходження становлять основну частину доходів державного бюджету, впливаючи на соціально-економічний розвиток країни та виконуючи функцію регулятора економічних процесів [9, с. 138].

Згідно зі статтею 9 Бюджетного кодексу України, податковими надходженнями визнаються загальнодержавні та місцеві податки і збори, встановлені відповідними законами України. Податкова система виконує важливу функцію регулювання економічної діяльності, запобігаючи кризовим явищам та забезпечуючи баланс між загальнодержавними інтересами та інтересами окремих суб'єктів господарювання [8].

Основними податками, що підлягають сплаті до державного бюджету, є податок на додану вартість, податок на прибуток підприємств, рентна плата за користування природними ресурсами, акцизний податок та інші обов'язкові платежі.

Формування ефективної податкової системи є ключовою передумовою економічних трансформацій та фінансового оздоровлення країни. Податкова політика визначає умови функціонування підприємств, а отже, і загальний рівень економічного розвитку держави. Особливе значення має гармонійне поєднання фіскальної та регуляторної функцій оподаткування, що дозволяє забезпечити стабільні надходження до бюджету, водночас не перешкоджаючи розвитку бізнесу.

Аграрний сектор, як один із стратегічних напрямів економіки України, потребує особливих механізмів податкового регулювання, спрямованих на стимулювання виробництва, зміцнення продовольчої безпеки та зростання експортного потенціалу. Раціональна податкова політика в аграрній сфері є запорукою стабільного економічного розвитку, що відповідає як внутрішнім потребам, так і міжнародним зобов'язанням держави.

Застосування загальної та спрощеної систем оподаткування дає можливість підприємствам обирати оптимальний режим податкових зобов'язань, що сприяє розвитку підприємницької ініціативи. Однак часті зміни у податковому законодавстві та складний механізм адміністрування податків створюють додаткові виклики для суб'єктів господарювання.

Таким чином, податкова система України має відповідати принципам стабільності, прозорості та сприяти економічному зростанню. Збалансований підхід до податкового регулювання, врахування міжнародного досвіду та забезпечення сприятливих умов для підприємництва є необхідними умовами

ефективної державної політики в умовах євроінтеграції та глобальних економічних викликів.

Розділ 2. Сучасний стан податкових надходжень до бюджетів різних рівнів

Децентралізація є одним із ключових напрямів реформування управління державними фінансами в Україні. Її метою є підвищення фінансової автономії місцевих громад, забезпечення ефективного розподілу бюджетних ресурсів та покращення якості надання суспільних послуг. Податкові надходження відіграють важливу роль у формуванні фінансової бази місцевих бюджетів, що дозволяє органам місцевого самоврядування реалізовувати власні повноваження. У цьому розділі розглянуто основні тенденції змін у структурі податкових надходжень, їх вплив на розвиток регіонів та проблеми, що виникають у процесі впровадження реформи децентралізації.

Згідно з офіційними даними Міністерства фінансів України, органи Державної податкової служби забезпечили надходження податків і зборів (обов'язкових платежів) до Зведеного бюджету України у 2024 році в обсязі 2 088,3 млрд грн. Із цієї суми до державного бюджету надійшло 1 647,2 млрд грн, що становить 78,9 % загального обсягу податкових надходжень. Структура податкових надходжень до Зведеного бюджету України розподілилася наступним чином: податок на додану вартість – 734,4 млрд грн (35,2 %), зокрема, з вироблених в Україні товарів, робіт і послуг (з урахуванням бюджетного відшкодування) – 268,3 млрд грн, а з імпортованих товарів, робіт і послуг – 466,1 млрд грн; податок на доходи фізичних осіб – 583,6 млрд грн (27,9 %); податок на прибуток підприємств – 299,1 млрд грн (14,3 %); акцизний податок на вироблені в Україні підакцизні товари (продукцію) – 106,9 млрд грн (5,1 %); рентна плата за користування надрами – 59,0 млрд грн (2,8 %); інші податки і збори – 185,9 млрд грн, зокрема, значну частку серед них становить єдиний податок – 69,1 млрд грн.

Динаміка податкових надходжень до державного бюджету за окремими категоріями платежів представлений у таблиці 1.

Згідно з даними таблиці 1, податкові надходження до Зведеного бюджету України у період 2016–2024 років зросли на 1 437,5 млрд грн, що становить збільшення у 3,2 рази. Загалом упродовж досліджуваного періоду спостерігалася тенденція до зростання податкових надходжень. Зокрема, податок на додану вартість збільшився на 214,2 млрд грн (зростання у 5 разів), незважаючи на зниження ставки податку з 20 % до 14 % для сільськогосподарської продукції та до 7 % для лікарських препаратів. Податок та збори на доходи фізичних осіб зросли на 384,6 млрд грн (у 2,9 рази). Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів збільшився на 51,8 млрд грн (удвічі), а рентна плата за користування надрами зросла на 12,4 млрд грн, що відповідає збільшенню на 26,6 %.

Аналіз динаміки податкових надходжень до Зведеного бюджету України у 2016–2024 роках свідчить про стійку тенденцію зростання податкових платежів, що забезпечує фінансову стабільність держави. Незважаючи на

зовнішні та внутрішні виклики, рівень сплати податків залишався стабільним, а за деякими категоріями навіть зріс. Основними джерелами податкових надходжень залишаються податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб та податок на прибуток підприємств. Крім того, місцеві бюджети продовжують відігравати важливу роль у фінансовому забезпеченні регіонів через мобілізацію місцевих податків і зборів. Отримані результати підкреслюють необхідність подальшого вдосконалення податкової політики задля забезпечення економічної стійкості та ефективного розподілу бюджетних ресурсів.

Таблиця 1

Податкові надходження до зведеного бюджету в розрізі окремих платежів за даними ДПС за 2016, 2021-2024 рр, млрд грн.

Назва платежу	Роки					Відхилення 2024 до 2016	
	2016	2021	2022	2013	2024	+/-	%
Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування	54,1	155,8	213,9	214,7	268,3	214,2	395,9
Податок на додану вартість з імпортних товарів	181,5	380,7	253,1	366,2	466,1	284,6	156,8
Податок на доходи фізичних осіб	199,0	513,6	420,7	496,3	583,6	384,6	193,3
Податок на прибуток підприємств	60,2	349,8	130,6	159,3	299,1	238,9	396,8
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів	55,1	85,0	61,1	94,3	106,9	51,8	94,0
Рентної плати за користування надрами	46,6	89,3	94,1	66,3	59,0	12,4	26,6
Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	35,0	87,0	44,1	81,4	115,5	80,5	230,
Екологічний податок	1,6	3,9	3,3	3,7	3,9	2,3	143,8
Інші	17,7	211,3	122,3	155,9	185,9	168,2	95,0
Всього до державного бюджету	650,8	1453,8	1343,2	1638,1	2088,3	1437,5	220,8

Джерело: укладено автором за джерелом [7]

Основним завданням податкових надходжень є забезпечення державного бюджету фінансовими ресурсами для фінансування державних видатків. Формування таких надходжень відбувається через мобілізацію податків і зборів, що становлять основу податкової системи [3].

Для органів місцевого самоврядування ключовим джерелом доходів є місцеві податки і збори. Відповідно до норм податкового законодавства, до них належать: податок на доходи фізичних осіб – розподіляється наступним чином: 60 % – до бюджету об’єднаних територіальних громад (ОТГ), 19 % – до обласного бюджету, 21 % – до державного бюджету; податок на майно, який включає: плату за землю; податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; транспортний податок; єдиний податок; збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір.

Органи місцевого самоврядування зобов’язані встановлювати розміри єдиного податку та податку на майно (зокрема, щодо плати за землю та транспортного податку) [1].

У таблиці 2 представлено детальну структуру податкових надходжень до місцевих бюджетів за окремими категоріями платежів у досліджуваний період.

Таблиця 2

**Динаміка податкових надходжень до місцевого бюджету
в розрізі окремих платежів, млрд грн**

Назва платежу	Роки					2024 до 2017 рр.
	2016	2021	2022	2023	2024	%
податок та збір на доходи фізичних осіб	79,0	212,2	272,2	289,4	257,5	326,1
єдиний податок	17,2	46,3	47,2	55,8	69,1	402,7
податок на майно	25,0	43,2	36,8	43,8	50,2	201,0
туристичний збір	0,06	0,2	0,2	0,2	0,3	505,7
збір за місця для паркування транспортних засобів	0,07	0,1	0,1	0,2	0,2	263,1
інші	24,5	39,1	36,2	40,6	63,7	260,0
Всього	145,8	341,2	392,7	430,0	441,1	302,6

Джерело: укладено автором за джерелом [7]

Протягом аналізованого періоду спостерігалось суттєве зростання податкових надходжень до місцевих бюджетів. Згідно з даними таблиці 2, їхній обсяг збільшився на 295,3 млрд грн (утричі) і в 2021 році досяг 441,1 млрд грн. За статистичними даними 2024 року, основним джерелом надходжень у структурі місцевих податків залишався податок на доходи фізичних осіб, частка якого становила 62,5%. Порівняно з 2016 роком його обсяг зріс на 178,6 млрд грн і сягнув 257,5 млрд грн. Єдиний податок посів третю позицію за обсягом надходжень, продемонструвавши чотирикратне зростання (на 52 млрд грн). Водночас податок на майно складав 11,4% загального обсягу місцевих податків, а його надходження збільшилися вдвічі, на 25,2 млрд грн. Таким чином, проведений аналіз динаміки податкових надходжень свідчить про стійку тенденцію до зростання доходів місцевих бюджетів, що може бути наслідком змін у податковій політиці та загального економічного розвитку держави.

У зв'язку з проведенням бойових дій на території України 17.03.2022 року набрав чинності Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» та 05.04.2022 року набрав чинності Закон України від 24.03.2022 р. № 2142-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану». Згідно даних законів на територіях, де велись або ведуться бойові дії, або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації, протягом 2022 року не сплачується: плата за землю (земельний податок та орендна плата за земельні ділянки державної/комунальної власності), ця норма також стосується земель, які визначені обласними військовими адміністраціями як засмічені вибухонебезпечними предметами та/або на яких наявні фортифікаційні споруди (п. 69.14 розд. XX ПКУ); загальне мінімальне податкове зобов'язання за 2022 та 2023 роки (п. 69.15 розд. XX ПКУ); не нараховується та не сплачується екологічний податок; запроваджено звільнення від податку на нерухомість щодо об'єктів житлової та нежитлової нерухомості.

Такі зміни достатньо суттєво зменшують надходження до місцевих бюджетів, але в той час надають можливість платникам податків зберегти хоча б як бізнес. На основі наведених даних розглянемо динаміку податкових надходжень до державного та місцевого бюджетів (рис 2). Як бачимо динаміка податкових надходжень є зростаючою, а найбільша їх частина надходить до державного бюджету.



**Рис. 2. Динаміка податкових надходжень
до державного та місцевих бюджетів у 2016-2024 рр., млрд грн**
Джерело: укладено автором за джерелом [7]

Дані, представлені на рис. 2, свідчать про щорічне зростання податкових надходжень як до державного, так і до місцевого бюджетів. Зокрема, у 2024 році надходження до державного бюджету становили 1647,2 млрд грн,

що в 3,3 рази більше порівняно з 503,9 млрд грн у 2016 році. У той же час, місцеві бюджети отримали 441,1 млрд грн у 2024 році проти 145,8 млрд грн у 2016 році, що також є зростанням у 3 рази. Згідно з наведеними даними, можна зробити висновок, що надходження до державного бюджету вдвічі перевищують надходження до місцевого бюджету. Протягом аналізованого періоду спостерігається сталий ріст податкових надходжень як до державного, так і до місцевих бюджетів, з пріоритетним зростанням державних надходжень

Основною складовою аналізу податкових надходжень бюджету є їх динаміка у розрізі розподілу серед різних категорій платників податків, що дозволяє здійснити більш детальну та структуровану оцінку податкових надходжень до державного бюджету. Податкові надходження до зведеного бюджету за 2021 рік, розподілені за категоріями платників податків: юридичними та фізичними особами, будуть проаналізовані та представлені у вигляді діаграм на рисунках 3 та 4. Дані для аналізу отримано з офіційного сайту Державної податкової служби, зокрема, з податкової карти України, розміщеної в Електронному кабінеті платників податків.

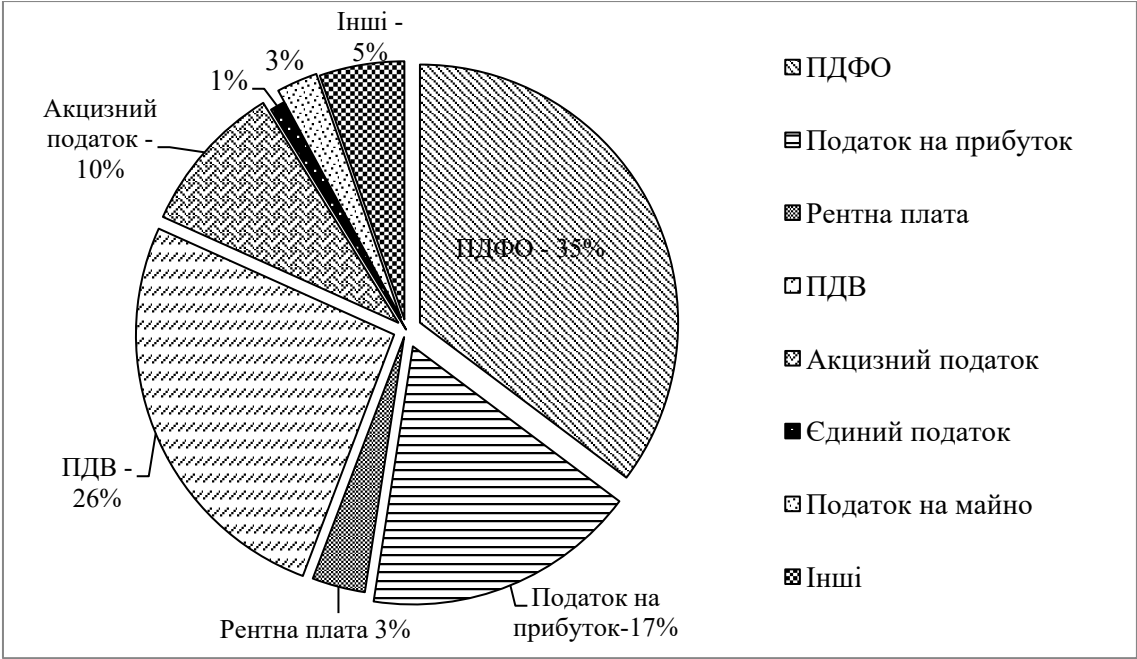


Рис. 3. Структура податкових надходжень платниками податків – юридичними особами у 2024 році, %

Джерело: укладено автором за джерелом [7]

Відповідно на рис. 4. представлено структура податкових надходжень до Зведеного бюджету у 2024 році в розрізі платниками податків – фізичними особами.

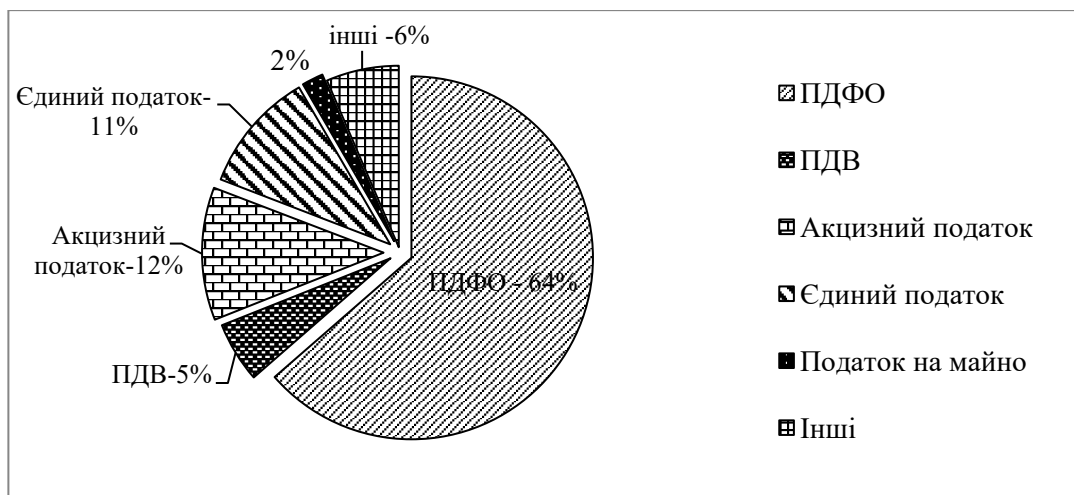


Рис. 4. Структура податкових надходжень платниками податків – фізичними особами у 2024 році, млн грн

Джерело: укладено автором за джерелом [7]

Податкові надходження за 2024 рік, сплачені юридичними особами, становлять 1 577,8 млрд грн, що складає 75,6 % від загальної суми податкових надходжень. У свою чергу, фізичні особи забезпечили надходження в розмірі 510,5 млрд грн, що становить 24,4 % питомої ваги. Це свідчить про те, що більшість податкових надходжень формуються за рахунок юридичних осіб. У розрізі юридичних осіб найбільше сплачено: податку на додану вартість – 409,8 млрд грн (26 %), податку на доходи фізичних осіб – 556,1 млрд грн (35 %), рентної плати за користування іншими природними ресурсами – 52,2 млрд грн (3 %), податку на прибуток підприємств – 271,1 млрд грн (17 %). Водночас, серед фізичних осіб найбільшу частку становить сплата податку на доходи фізичних осіб, яка склала 324,7 млрд грн (64 %), та єдиного податку – 55,4 млрд грн (11 %).

Більшість податкових надходжень у 2024 році надходять від юридичних осіб, зокрема через податок на доходи фізичних осіб та податок на додану вартість, що відображає домінуючу роль юридичних осіб у формуванні державного бюджету.

Запровадження особливого стану з 2022 року спричинило зміни у структурі національної економіки. Виробничі галузі, зокрема сільське господарство, добувна та переробна промисловість, після незначного спаду у 2022–2023 роках, у 2024 році відновили рівень виробництва, наближений до показників 2021 року. Водночас такі сектори, як фінансова та страхова діяльність, а також оптова й роздрібна торгівля, продемонстрували триразове зростання економічних показників.

Аналіз податкових надходжень до державного бюджету за видами економічної діяльності засвідчує, що найбільший обсяг податкових платежів спрямовує фінансовий і страховий сектор. Водночас сектор сільського, лісового та рибного господарства посідає п'яте місце за обсягом податкових надходжень (рис. 5).

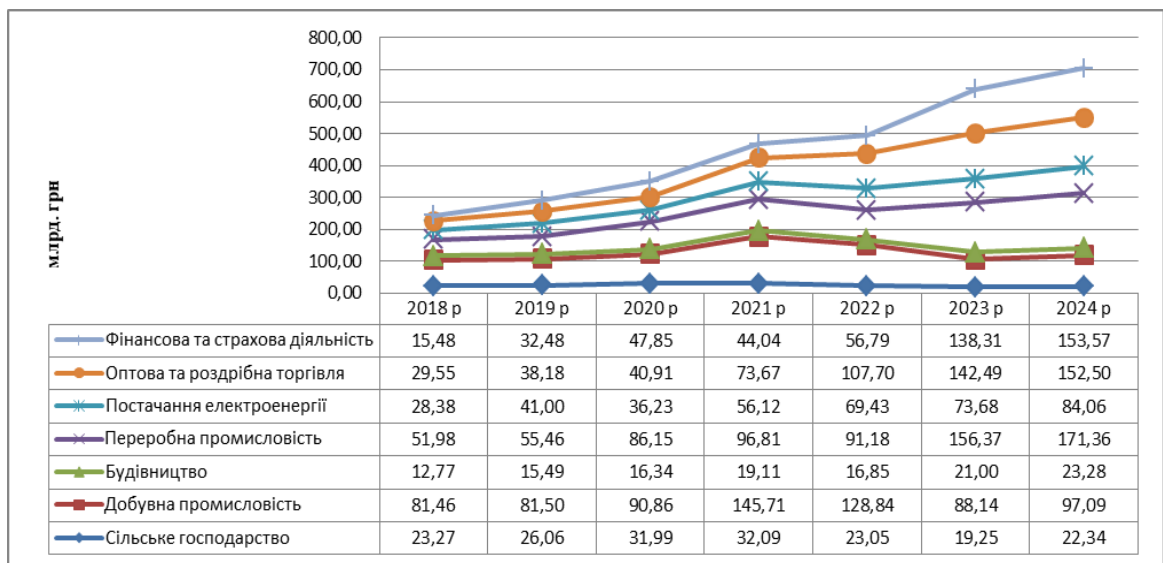


Рис. 5. Структура податкових надходжень до державного бюджету за окремими видами економічної діяльності

Джерело: укладено автором за джерелом [7]

Аналіз податкових надходжень за досліджуваний період свідчить про їхнє зростання за всіма видами економічної діяльності. Порівняно з 2021 роком, податкові надходження зросли на 261,1 млрд грн (134,1%) і у 2024 році склали 1 029,7 млрд грн. Водночас податкові надходження від сектору сільського, лісового та рибного господарства залишилися на стабільному рівні. Проте їхня частка у загальному обсязі податкових надходжень знизилася з 2,9% у 2018 році до 1,8% у 2024 році. Варто зауважити, що зменшення частки податкових надходжень від цієї галузі обумовлене передусім логістичними проблемами, зокрема блокуванням кордонів та перебоями у функціонуванні портів, що негативно вплинуло на експорт і внутрішні поставки продукції. Зміни в економічній структурі, зумовлені введенням особливого стану, мали неоднорідний вплив на різні галузі. Виробничі сектори продемонстрували поступове відновлення після кризового періоду, тоді як фінансова сфера та торгівля значно покращили свої економічні показники. Аналіз податкових надходжень підтверджує ключову роль фінансово-страхового сектору у формуванні державного бюджету, тоді як сільське господарство залишається важливим, хоча й менш значним джерелом податкових надходжень.

Дослідження підтверджує загальне зростання податкових надходжень упродовж аналізованого періоду, що свідчить про поступове відновлення економіки. Проте сектор сільського, лісового та рибного господарства втратив частку у загальному обсязі податкових надходжень через логістичні труднощі. Це підкреслює необхідність розробки стратегій для усунення транспортних бар'єрів і підтримки стабільного функціонування аграрного сектору в умовах зовнішніх викликів.

Одним із ключових показників податкових надходжень є їхній розподіл залежно від категорії платника податків, тобто до якої групи суб'єктів господарювання належить платник. Аналіз податкових надходжень до державного та місцевого бюджету за 2024 рік за статусом платника свідчить, що більша частина податків спрямовується до державного бюджету всіма категоріями платників (рис. 6).

Аналіз податкових надходжень за категоріями платників податків демонструє, що найбільше податкове навантаження несе великий бізнес, що забезпечує половину загальних податкових платежів. Водночас суттєву роль у формуванні бюджетних надходжень відіграють малий та середній бізнес, а також неприбуткові організації. Переважна частина податкових платежів надходить до державного бюджету, що вказує на необхідність розробки механізмів збалансованого розподілу податкових ресурсів між рівнями бюджетної системи.

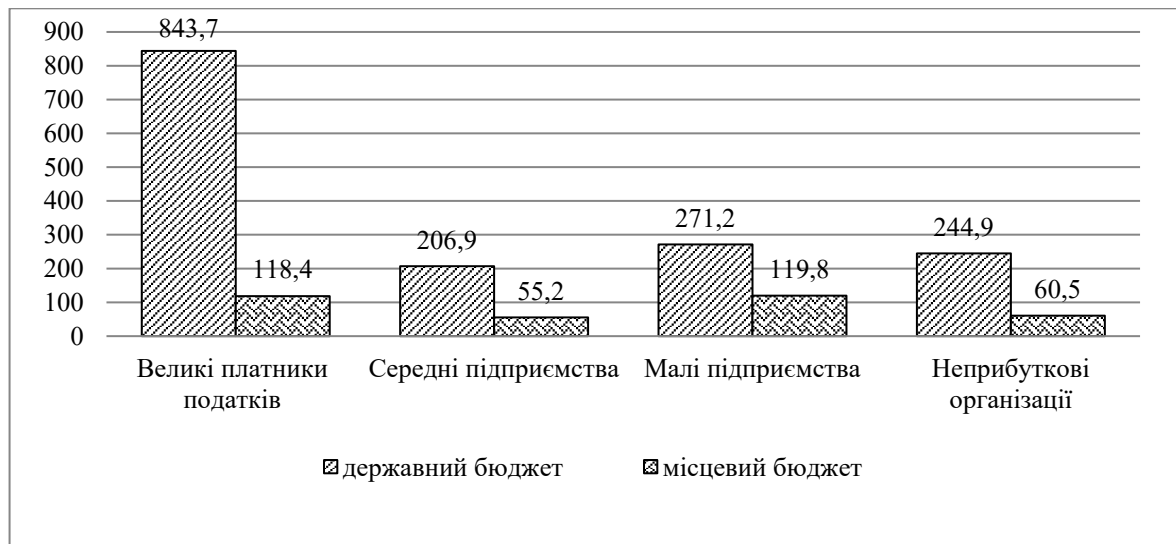


Рис. 6. Податкові надходження до державного та місцевого бюджету України за статусом платника податків, 2024 р млрд грн

Джерело: укладено автором за джерелом [7]

Учасниками цивільних правовідносин є фізичні та юридичні особи. В Україні господарську діяльність можуть здійснювати фізичні особи, фізичні особи-підприємці та юридичні особи. Відповідно до статті 3 Господарського кодексу України, господарська діяльність визначається як діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, що спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт або надання послуг, які мають вартісний характер і визначену ціну.

Згідно зі статтею 55 Господарського кодексу України, суб'єкти господарювання – це учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав і обов'язків). Вони володіють відокремленим майном і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна,

за винятком випадків, передбачених законодавством. Відповідно до кількості працівників та річного доходу суб'єкти господарювання класифікуються як: мале підприємництво (дохід до 2 млн євро); середнє підприємництво (дохід до 10 млн євро); велике підприємництво (дохід понад 50 млн євро). Відповідно до статті 2 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», підприємства (крім бюджетних установ) класифікуються як мікропідприємства, малі, середні або великі підприємства. Їхня класифікація ґрунтується на відповідності щонайменше двом критеріям, визначеним чинним законодавством на дату складання річної фінансової звітності.

Параметри статусу платника податків свідчать, що більшість платників податків належить до категорії великого та малого бізнесу. Суб'єкти малого бізнесу мають право працювати на спрощеній системі оподаткування, що дозволяє їм не сплачувати деякі обов'язкові податки, зокрема податок на прибуток підприємств. Дані Державної податкової служби свідчать, що основними наповнювачами державного бюджету є великі платники податків через сплату податку на додану вартість, податку на прибуток, акцизного податку та податку на доходи фізичних осіб. Водночас податок на доходи фізичних осіб і єдиний податок становлять основні джерела наповнення місцевого бюджету (таблиця 3).

Таблиця 3

**Податкові надходження до місцевого бюджету України
за статусом платника податків за 2024 р., млн грн**

Види доходів	Статус платника									
	Великий бізнес		Середній бізнес		Малий бізнес		Неприбуткові бюджетні установи		Фізичні особи	
	сума	%	сума	%	сума	%	сума	%	сума	%
ПДФО	65 294,5	55,1	42 766,3	77,5	35 574,5	29,7	68 704,5	98,9	45 191,0	64,4
Податок на прибуток	20 004,6	16,9	4 544,9	8,2	3 241,9	2,6	3,4	-	-	
Рентна плата та плата за користування інших природних ресурсів	4 794,3	4,0	385,1	0,7	333,2	0,3	-	-	-	-
Єдиний податок	544,6	0,5	156,5	0,3	58 035,1	48,4	0,6	-	10 392,2	14,8
Місцеві податки та збори	12 314,9	10,4	5 049,0	9,1	20 232,4	16,9	764,1	1,1	12 324,5	17,6
Податки на власність	7 895,4	6,7	19,0	0,03	0,4	-	-	-	-	-
Інші податки та збори	7 595,8	6,4	2 290,0	4,2	2 665,6	2,1	27,7	-	2 245,1	3,2
Всього	118 444,1	100	55 210,8	100	119 749,9	100	69 500,3	100	70 152,8	100
Разом	362 905,1								70 152,8	

Джерело: укладено автором за джерелом [7]

Відповідно до положень Бюджетного кодексу України, наповнення місцевих бюджетів здійснюється за рахунок податків і зборів, контроль за справлянням яких покладено на органи місцевого самоврядування. Значна частина суб'єктів господарювання зареєстровані та ведуть свою діяльність на територіях відповідних громад, використовуючи право на застосування спрощеної системи оподаткування та сплачуючи єдиний податок, який у повному обсязі (100%) надходить до місцевих бюджетів.

Аналіз податкових надходжень за категоріями платників податків засвідчує, що малий бізнес перерахував до місцевого бюджету 119 749,9 млн грн, що становить 33% загального обсягу. Внесок великого бізнесу склав 118 444,1 млн грн (32,6%), неприбуткових бюджетних установ – 69 500,3 млн грн (19,2%), середнього бізнесу – 55 210,8 млн грн (15,2%). Оскільки до категорії малого бізнесу відносяться платники податків з річним доходом до 2 млн євро (приблизно 90 млн грн), більшість суб'єктів господарювання належить саме до цієї групи.

У структурі надходжень від малого бізнесу найбільшу частку становлять сплата єдиного податку (58 035,1 млн грн або 48,4%) та податок на доходи фізичних осіб (35 754,5 млн грн або 29,7%). Великий бізнес основну частину податкових надходжень забезпечив за рахунок податку на доходи фізичних осіб (65 294,5 млн грн або 55,1%), податку на прибуток (20 004,6 млн грн або 16,9%) та місцевих податків і зборів (12 314,9 млн грн або 10,4%). Неприбуткові бюджетні установи переважно сплачували податок на доходи фізичних осіб (68 704,5 млн грн або 98,9%) та місцеві податки і збори (764,1 млн грн або 1,1%). Середній бізнес здійснив платежі у вигляді податку на доходи фізичних осіб (42 766,3 млн грн або 77,5%) та місцевих податків і зборів (5 049 млн грн або 9,1%).

Аналіз податкових надходжень за категоріями платників засвідчує, що юридичні особи (великий, середній, малий бізнес та неприбуткові організації) сплатили 362 905,1 млн грн, що відповідає 83,8% загального обсягу, тоді як фізичні особи – 70 152,8 млн грн (16,2%). Таким чином, податкові надходження юридичних осіб мають значну перевагу над платежами фізичних осіб. У структурі сплачених податків юридичними особами домінують податки на доходи фізичних осіб, податок на прибуток та місцеві податки, у той час як фізичні особи переважно сплачують податок на доходи фізичних осіб та єдиний податок.

Цікавим є факт сплати єдиного податку великим бізнесом, що не узгоджується з обмеженнями Податкового кодексу України щодо спрощеної системи оподаткування. Це пояснюється особливостями оподаткування платників єдиного податку 4 групи – сільськогосподарських товаровиробників, у яких не менше 75% доходу формується від реалізації власної продукції. Відсутність обмежень за обсягом доходу для цієї категорії платників у поєднанні з постійним зростанням цін на агропродукцію призводить до того, що окремі великі платники податків формально класифікуються як суб'єкти малого бізнесу.

Аналіз податкових надходжень до місцевих бюджетів України свідчить про домінуючу роль юридичних осіб, зокрема малого бізнесу, у фінансуванні місцевих громад. Висока частка сплати податків малими підприємствами пояснюється широким використанням спрощеної системи оподаткування. Разом із тим, виявлені особливості оподаткування у 4 групі єдиного податку, зокрема можливість його сплати великими платниками податків, вказують на потребу подальшого вдосконалення податкової політики та контролю за відповідністю суб'єктів господарювання встановленим критеріям.

Відповідно чинного законодавства України платники податку мають право вибору перебування на системі оподаткування спрощеній чи загальній враховуючи критерії щодо обсягу доходу, виду діяльності, кількості працюючих. Такий підхід дає змогу оптимізувати систему оподаткування на підприємстві та вести спрощений облік. У залежності від вибраної системи оподаткування платників податків класифікують за типом платника податків. У таблиці 4 наведено податкові надходження у розрізі видів податків та за статусом платника.

Розмір податкових надходжень, що надійшли від платників, які знаходяться на загальній системі оподаткування складає 1 268 362,3 млн. грн. до державного бюджету та 351 540,6 млн грн. до місцевого. Загалом платники, які знаходяться на загальній системі оподаткування сплатили 1 619 902,4 млн грн. або 94,5% усіх податкових надходжень до зведено бюджету. В структурі платників загальної системи найбільшими податковими надходженнями є: податки на доходи фізичних осіб 564 027,9 млн грн (34,8%) внутрішні податки на товари та послуги, податок на додану вартість, акцизний податок 544 089,2 млн грн, (33,6%), , рентна плата та плата за користування інших природних ресурсів 52 896,1 млн. грн. (3,6%), від сплати місцевих податків 51 185,7 (3,2%) млн. грн.

У той час як платників податків, які знаходяться на спрощеній системі оподаткування – єдиний податок сплачено у 2024 р – 92 632,2 млн. грн. або лише 5,5%. У складі платників єдиного податку найбільшу питому вагу сплачених податків складають платники третьої групи (77,8%), платники другої групи становлять (21,3%), платники першої групи. (0,8%), платники четвертої групи. (0,1%).

Слід зазначити, що розрізі податкових надходжень платників єдиного податку значну частку займають податки на доходи фізичних осіб та внутрішні податки на товари та послуги. Так, в структурі податкових надходжень платники третьої групи найбільше сплатили: податків на доходи фізичних осіб 11 487,5 млн. грн. (16,2%) єдиного податку 51 704,1 млн. грн. (72,8%), платники другої групи податків на доходи фізичних осіб 8 030,7 млн. грн. (41,1%) і єдиного податку 9 205,4 млн. грн. (47,2%), платники першої групи податків на доходи фізичних осіб 35,5 млн. грн. (4,4%), єдиного податку 616,8 млн. грн. (77,1%), платники четвертої групи ФОП, без платників єдиного податку четвертої групи сільськогосподарських підприємств внутрішніх податків на товари та послуги 1,2 млн. грн. (13,6%), податків на доходи фізичних осіб 2,0 млн. грн. (22,7%).

У таблиці 4 платники податків які знаходяться на загальній системі оподаткування сплатили до державного бюджету податку на доходи фізичних осіб 56,5% та до місцевого 43,5 % у той час як відповідно до Бюджетного кодексу до місцевого бюджету територіальних громад направляється 60 %, до обласного 25 % та 15 % до державного. Такі розбіжності пояснюються тим що на особливий період податок на доходи фізичних осіб утриманий із військовозобов’язаних 100 % направляється до державного бюджету.

Таблиця 4

Податкові надходження до державного та місцевого бюджету України за 2024 р, за системою оподаткування, млн грн

Види доходів	Загальна система		Платники єдиного податку, група								Відхилення загальна система оподаткування до єдиного податку	
			перша		друга		третя		Четверта (ФОП)			
	Рівень бюджету											
	Держ.	Місц.	Держ.	Місц.	Держ.	Місц.	Держ.	Місц.	Держ.	Місц.	Держ.	Місц.
Внутрішні податки на товари та послуги (ПДВ та акцизний податок)	544 089,2	-	-	-	-	-	3815,1	-	1,2	-	540 272,9	-
Податок на доходи (ПДФО із виплачених доходів)	318 957,2	245 070,7	35,5	-	2664,0	5 366,7	4 437,7	7049,8	0,6	1,4	311 819,4	232 652,8
Податок на прибуток	271 098,9	27 909,4	-	-	-	-	-	-	-	-	271 098,9	27 909,4
Рентна плата за природні ресурси	52 423,7	6 472,4	-	-	-	-	5,4	-	-	-	52 418,3	6472,4
Місцеві податки та збори (туристичний збір, податок на майно, збір за паркування транспортних засобів)	57,5	51 128,2	-	86,8	-	2 081,7	-	4 985,4	-	2,7	57,5	43 971,9
Єдиний податок	-	-	-	616,8	-	9 205,4	-	51704,1	-	2,8	-	-61 529,1
Інші податки та збори	81 735,8	20 959,9	0,2	60,6	68,8	305,6	66,7	65,4	-	0,1	81 600,1	20 528,3
Всього	1268362,3	351540,6	37,5	764,2	2732,8	16 959,4	8324,9	63804,7	1,8	7,0	1257265,3	270 005,7

Джерело: укладено автором за джерелом [7]

Розділ 3. Гармонізація податкової політики України з європейськими стандартами

Імплементація податкового законодавства Європейського Союзу (ЄС) в Україні є ключовим етапом інтеграції до єдиного європейського ринку. Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Україна взяла на себе

зобов'язання поступово адаптувати національне податкове законодавство до стандартів ЄС, зокрема в частині податку на додану вартість (ПДВ), акцизів, корпоративного оподаткування та екологічного податку.

Основною метою гармонізації є створення прозорої податкової системи, яка сприятиме зниженню бар'єрів у торгівлі, усуненню податкових викривлень та уникненню подвійного оподаткування.

Згідно з аналітичним звітом Центру економічної стратегії (ЦЕС), одним із головних завдань України є впровадження європейських директив щодо ПДВ та акцизного податку, оскільки саме ці податки найбільш впливають на функціонування єдиного ринку ЄС.

Гармонізація податкового законодавства України з ЄС є важливим компонентом євроінтеграції та необхідною умовою входження України до єдиного ринку ЄС. Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Україна зобов'язалася поступово адаптувати своє податкове законодавство до європейських стандартів, що включає:

1. Оптимізацію системи непрямого оподаткування (ПДВ та акцизів) відповідно до Директив Ради ЄС.

2. Боротьбу з ухиленням від сплати податків та посилення контролю за трансфертним ціноутворенням згідно з ініціативами BEPS (Base Erosion and Profit Shifting).

3. Реформування адміністрування податків із запровадженням цифрових рішень для контролю та спрощення взаємодії бізнесу з податковими органами.

Європейський Союз має дві ключові складові податкової системи:

Прямі податки – податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб, податок на капітал, які є відповідальністю окремих держав-членів ЄС.

Непрямі податки – податок на додану вартість (ПДВ) та акцизи, які підлягають гармонізації на рівні ЄС через відповідні директиви.

Впровадження стандартів ЄС у сфері податків дозволяє Україні інтегруватися у митний союз ЄС, зменшити податкові бар'єри для експорту та покращити інвестиційну привабливість.

Європейська податкова система регулюється Директивою Ради ЄС 2006/112/ЄС щодо загальної системи ПДВ. Основні положення, які адаптуються в Україні наведено у таблиці 5.

Гармонізація ПДВ в Україні з нормами ЄС є ключовим напрямом податкової реформи в межах євроінтеграції. Вона спрямована на спрощення торгівлі між Україною та ЄС, забезпечення прозорості податкових операцій та мінімізацію податкових махінацій. Україна вже зробила суттєві кроки на шляху гармонізації податкової системи з ЄС, однак ще необхідно доопрацювати систему адміністрування ПДВ, запровадити знижені ставки та впровадити єдину реєстрацію платників ПДВ (OSS). Ці заходи дозволять створити прозору, конкурентоспроможну та ефективну податкову систему, сумісну з європейськими нормами

Європейський Союз встановлює єдині мінімальні стандарти щодо акцизного оподаткування підакцизних товарів, таких як енергетичні продукти, електроенергія, алкогольні напої та тютюнові вироби. Це сприяє справедливій

конкуренції між країнами-членами ЄС та запобігає створенню штучних податкових переваг в окремих державах.

Таблиця 5

**Основні елементи адаптації зі сплати ПДВ при інтеграції України в ЄС
відповідно до Директиви Ради ЄС 2006/112/ЄС**

Основні елементи адаптації	Країни ЄС	Україна
Стандартна ставка ПДВ	мінімальний рівень складає 15%.	ставка ПДВ становить 20%, що відповідає європейським нормам
Знижені ставки ПДВ	можуть застосовувати до двох знижених ставок (не менше 5%) для соціально важливих товарів (медикаменти, харчові продукти, книги).	ставка для медикаментів – 7%, та 14% для агропродукції рослинництва експортно-орієнтовної
Механізми звільнення від ПДВ	передбачені пільгові режими для малого бізнесу та аграрного сектора,	звільнення від ПДВ для ФОП першої, другої та третьої групи
Спеціальні схеми оподаткування ПДВ	діє система пласкої ставки (flat rate scheme) для малого бізнесу та фермерів,	аналог якої відсутній в Україні.
Єдина реєстрація платників ПДВ та система One Stop Shop (OSS)	бізнес може реєструватися в одній країні для сплати ПДВ по всьому ЄС.	Україна поки не впровадила цю систему, але поступово рухається до її адаптації.
Обмін інформацією між компаніями та податковими органами у цифровому реальному форматі	Digital Reporting Requirements (DRR).	впроваджено обмін між реєстрами щодо об'єктів оподаткування. Про фінансові операції необхідно впроваджувати
Електронні накладні та онлайн-контроль транзакцій	діє система e-invoicing, що дозволяє контролювати податкові розрахунки в реальному часі.	Запровадження електронного адміністрування ПДВ (СЕА ПДВ)

Джерело: укладено автором за джерелом [12]

Україна проводить гармонізацію акцизної політики відповідно до стандартів ЄС. Основний виклик – поступове підвищення акцизних ставок, що може впливати на інфляцію та доходи населення. Важливо розширювати цифровий контроль за обігом підакцизних товарів, щоб зменшити тіньовий ринок та підвищити бюджетні надходження. Імплементация директив 2003/96/ЄС, 92/83/ЄЕС, 92/84/ЄЕС та 2011/64/EU дозволить Україні наблизитися до європейського податкового простору та отримати конкурентні умови для торгівлі в рамках Угоди про асоціацію з ЄС [11; 12; 13; 14; 15; 16].

Важливим аспектом є ефективне адміністрування податків та запровадження податкових пільг, а також необхідність цифровізації податкової системи з метою її оптимізації. Подальші кроки щодо імплементации податкового законодавства ЄС в Україні мають бути спрямовані на гармонізацію механізмів оподаткування відповідно до європейських стандартів.

Таблиця 6

**Основні елементи адаптації акцизного оподаткування
при інтеграції України в ЄС**

ЄС	Україна
Директива 2003/96/ЄС встановлює мінімальні акцизні ставки на енергетичні продукти, такі як бензин, дизельне паливо, природний газ, LPG (зріджений нафтовий газ) та електроенергія	
Мінімальні акцизні ставки на пальне	
Бензин (Euro-super 95) – 359 євро Дизельне паливо – 330 євро Пропан/бутан (LPG) – 125 євро Природний газ (NGV) – 2,6 євро	Бензин (Euro-super 95) – 359 євро Дизельне паливо – 330 євро Пропан/бутан (LPG) – 250 євро Природний газ (NGV) – 4,95 євро
Акцизні ставки на електроенергію:	
Для промислового споживання – 0,5 євро/MWh Для побутового споживання – 1 євро/MWh	Електроенергія – 12 %
Директиви 92/83/ЄЕС та 92/84/ЄЕС встановлюють правила оподаткування алкоголю та визначають мінімальні акцизні ставки	
Мінімальні ставки акцизу на алкоголь	
Лікєро-горілочні вироби – 550 євро Вино – 0 євро (у більшості країн ЄС) Пиво – від 1,87 євро/гектолітр на градус алког.	Лікєро-горілочні вироби – 133,31 грн/л чистого алкоголю Вино – 12,23 грн/л Пиво – 59,82 грн/гектолітр
Директива 2011/64/EU – оподаткування тютюнових виробів	
Мінімальні податкові ставки на сигарети (євро за 1000 штук):	
Загальний акциз (специфічний + адвалорний) не менше 90 євро Мінімальне податкове навантаження не менше 60% від середньозваженої роздрібної ціни	Акциз на сигарети – 3019,85 грн за 1000 сигарет Мінімальне податкове навантаження – 30% від роздрібної ціни
Мінімальні ставки акцизу на тютюн для нагрівання та електронні сигарети	
Для тютюну для нагрівання – не менше 55% від роздрібної ціни або мінімально 91 євро за 1000 кг Для рідин для електронних сигарет – мінімальна ставка варіюється від 0,1 євро/мл	Рідини, що використовуються в електронних сигаретах, що містяться в картриджах, заправних контейнерах та інших ємностях – 10 000 грн/літр

Джерело: укладено автором за джерелом [11; 13]

Україна вже здійснює імплементацію міжнародних стандартів боротьби з ухиленням від оподаткування в межах ініціативи Base Erosion and Profit Shifting (BEPS), яка підтримується Європейським Союзом. Водночас, хоча в Україні функціонує спрощена система оподаткування для фізичних осіб-підприємців (ФОП), вона потребує подальшої адаптації до нормативних вимог ЄС для забезпечення прозорості та ефективності податкового регулювання.

Гармонізація податкової політики України з ЄС є необхідним кроком для інтеграції в європейський економічний простір. Запровадження європейських норм ПДВ, акцизного оподаткування та цифрових податкових сервісів дозволить Україні створити прозору та конкурентоспроможну систему оподаткування. Імплементація податкового законодавства ЄС в Україні є важливим кроком на шляху до європейської інтеграції. Україна активно впроваджує європейські стандарти в оподаткуванні, що сприятиме детінізації

економіки, покращенню бізнес-клімату та гармонізації з єдиним ринком ЄС. Однак необхідні подальші реформи у сфері адміністрування податків, цифровізації та екологічного оподаткування.

Таблиця 7

Узагальнюючі елементи адаптації інтеграції України в ЄС

Основні елементи адаптації	Зміст
Прозорість оподаткування та боротьба з ухиленням від податків	
Контрольовані іноземні компанії (CFC rules)	правила для оподаткування доходів українських резидентів, отриманих за кордоном
Автоматичний обмін податковою інформацією	запровадження міжнародного стандарту CRS (Common Reporting Standard) для контролю фінансових операцій
Обмеження трансфертного ціноутворення	запобігання штучному заниженню податкової бази міжнародними компаніями.
Спрощене оподаткування для малого бізнесу та фермерів	
Flat Rate Scheme	схема фіксованого оподаткування малого бізнесу
Спеціальні податкові режими для фермерів	малий аграрний бізнес може застосовувати знижені ставки ПДВ або спрощене адміністрування, звільнення від ПДВ для підприємств із річним оборотом до 85 000 євро (з 2025 року)
Вимоги	
Адміністрування податків	необхідне спрощення процедур сплати податків та зменшення бюрократичного навантаження.
Складність податкової системи	необхідність подальшого спрощення адміністрування податків та зниження навантаження на бізнес
Необхідність цифровізації	потрібно впровадити систему електронного податкового адміністрування, аналогічну до систем ЄС.
Впровадження One Stop Shop (OSS)	для спрощення реєстрації платників ПДВ
Гармонізація податкової політики з митною політикою ЄС	для полегшення експорту українських товарів.

Джерело: укладено автором за джерелом [11]

Висновок

У ході дослідження встановлено, що податкові надходження відіграють ключову роль у формуванні доходів державного бюджету. Виявлено, що структура податкових надходжень змінюється залежно від макроекономічних умов та реформ податкової системи. Основними джерелами надходжень залишаються податок на додану вартість, податок на прибуток підприємств та податок на доходи фізичних осіб.

Значну увагу приділено аналізу податкового регулювання в аграрному секторі, який є стратегічно важливим для економіки України. Виявлено, що існуюча податкова політика має низку недоліків, включаючи складність

адміністрування, часті законодавчі зміни та високий рівень податкового навантаження.

Аналіз податкових надходжень в умовах децентралізації показав, що фінансова автономія місцевих громад значно зросла, однак зберігаються регіональні диспропорції у розподілі податкових ресурсів. Незважаючи на зростання доходів місцевих бюджетів, викликом залишається недостатня ефективність використання коштів та залежність регіонів від трансфертів із державного бюджету. Також було відзначено, що часті зміни у податковому законодавстві створюють додаткові труднощі для місцевих органів влади.

Гармонізація податкової системи України з нормами ЄС є необхідним кроком для забезпечення інтеграції у європейський ринок. Зокрема, адаптація законодавства щодо податку на додану вартість та акцизного податку сприятиме зниженню бар'єрів для міжнародної торгівлі та залученню іноземних інвестицій. Важливою складовою гармонізації є впровадження електронного адміністрування податків, що підвищить прозорість та зменшить податкові махінації.

Отже, з урахуванням вищенаведених визначень податкова політика повинна забезпечити вирішення двох суттєвих завдань. По-перше, встановлення оптимальних податків, які не стримуватимуть розвиток суб'єктів господарювання. По-друге, забезпечити надходження до бюджету коштів, достатніх для задоволення державних потреб.

Список використаних джерел:

1. Цап В. Д. Витрати і собівартість продукції в сільськогосподарських підприємствах України : монографія. Мелітополь : ВБ ММД, 2018. 368 с
2. Обліково-аналітичне забезпечення й оподаткування розвитку суб'єктів агробізнесу та сільських територій: колективна монографія / від. ред. Мармуль Л. О. Херсон : Айлант, 2019. 334 с.
3. Податковий кодекс України : Закон України від 02 грудня 2010 № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 06.03.2025).
4. Замасло О. Т. Податкова система України в умовах Євроінтеграції: дис. ... доктора економ наук : 08.00.08. Львів, 2018. 480 с
5. Податкова система: Навчальний посібник / Волохова І. С. та ін. ; за ред. І. С. Волохової. Харків : Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с.
6. Чинчик А. А. Інституціональний механізм формування і реалізації податкової політики в умовах трансформації національної економіки. дис. ... доктора економ. наук. : 08.00.03 Київ. 2022. 377 с.
7. Офіційний сайт Державної податкової служби. Податкова карта України. URL: <https://tax.gov.ua> (дата доступу 06.03.2025)
8. Бюджетний кодекс України, затверджений Верховною Радою України від 8 липня 2010 року № 2456-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 06.03.2025)
9. Голишевська Л. В., Андрушак А. А. Роль фіскальної та регулюючої функції податків в економіці держави. *Міжнародний журнал економіки: електрон. версія журн.* 2010. № 3. С. 40-45.
10. Глухова В. І. Аналіз податкових надходжень до державного бюджету України в сучасних умовах. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. № 5. С. 111-114.
11. Гармонізація податкової політики з ЄС. Рамки та можливості для України. *Центр економічної стратегії*. За ред. Юрія Гайдай. 15.03.2023 р URL: <https://efaidnbmninnibpcjpcglcfindmkaj/https> (дата звернення: 06.03.2025)

12. Council Directive 2006/112/EC of 28 November 2006 on the common system of value added tax. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2006/112/oj> (дата звернення: 06.03.2025)
13. COUNCIL DIRECTIVE 2011/64/EU of 21 June 2011 on the structure and rates of excise duty applied to manufactured tobacco. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:176:0024:0036:EN:PDF> (дата звернення: 06.03.2025)
14. Council Directive 92/83/EEC of 19 October 1992 on the harmonization of the structures of excise duties on alcohol and alcoholic beverages. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/1992/83/2022-01-01> (дата звернення: 06.03.2025)
15. Council Directive 92/84/EEC of 19 October 1992 on the approximation of the rates of excise duty on alcohol and alcoholic beverages. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1992/84> (дата звернення: 06.03.2025)
16. Council Directive (EU) 2020/262 of 19 December 2019 laying down the general arrangements for excise duty (recast). URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2020/262/oj> (дата звернення: 06.03.2025)

References:

1. Tsap V. D. (2018) Vydraty i sobivartist produktsii v silskohospodarskykh pidpriemstvakh Ukrainy: monohrafiia [Costs and production cost in agricultural enterprises of Ukraine: monograph]. Melitopol: VB MMD, 368 p. (in Ukrainian)
2. Oblikovo-analitychne zabezpechennia y opodatkuvannia rozvytku subiektiv ahrobiznesu ta silskykh terytorii: kolektyvna monohrafiia / ed. by Marmul L. O. (2019) [Accounting and analytical support and taxation of agribusiness entities and rural areas development: collective monograph]. Kherson: Ailant, 334 p. (in Ukrainian)
3. Podatkovyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 02 hrudnia 2010 № 2755-VI / Verkhovna Rada Ukrainy [Tax Code of Ukraine: Law of Ukraine dated December 2, 2010 No. 2755-VI]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (accessed March 6, 2025) (in Ukrainian)
4. Zamaslo O. T. (2018) Podatkova systema Ukrainy v umovakh Yevrointehratsii [Tax system of Ukraine in the context of European integration]: PhD Thesis in Economics: 08.00.08. Lviv, 480 p. (in Ukrainian)
5. Podatkova systema: Navchalnyi posibnyk / Volokhova I. S. et al.; ed. by I. S. Volokhova (2019) [Tax System: Textbook]. Kharkiv: Publishing house "Disa Plus", 402 p. (in Ukrainian)
6. Chynchyk A. A. (2022) Instytutsiinyi mekhanizm formuvannia i realizatsii podatkovoi polityky v umovakh transformatsii natsionalnoi ekonomiky [Institutional mechanism of tax policy formation and implementation in the conditions of national economy transformation]: PhD Thesis in Economics: 08.00.03. Kyiv, 377 p. (in Ukrainian)
7. Ofitsiinyi sait Derzhavnoi podatkovoi sluzhby. Podatkova karta Ukrainy [Official website of the State Tax Service. Tax Map of Ukraine]. Available at: <https://tax.gov.ua> (accessed March 6, 2025) (in Ukrainian)
8. Biudzhetni kodeks Ukrainy, zatverdzhenyi Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy vid 8 lypnia 2010 roku № 2456-VI [Budget Code of Ukraine, approved by the Verkhovna Rada of Ukraine on July 8, 2010 No. 2456-VI]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (accessed March 6, 2025) (in Ukrainian)
9. Holyshevska L. V., Andrushchak A. A. (2010) Rol fiskalnoi ta rehuliuiuchoi funkt sii podatkov v ekonomitsi derzhavy [The role of fiscal and regulatory functions of taxes in the state economy]. *Mizhnarodnyi zhurnal ekonomiky International Journal of Economics*, no. 3, pp. 40-45. (in Ukrainian)
10. Hlukhova V. I. (2017) Analiz podatkovykh nadkhodzen do derzhavnoho biudzhetu Ukrainy v suchasnykh umovakh [Analysis of tax revenues to the state budget of Ukraine in modern conditions]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka» International Scientific Journal "Internauka"*, no. 5, pp. 111-114. (in Ukrainian)
11. Harmonizatsiia podatkovoi polityky z YeS. Ramky ta mozhlyvosti dlia Ukrainy / ed. by Yurii Haidai (2023) [Harmonization of tax policy with the EU. Frameworks and opportunities for Ukraine]. *Center for Economic Strategy*. Available at: <https://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https> (accessed March 6, 2025) (in Ukrainian)